

Hoe blijf je dialoog tijdens politieke spanningen?

Bjorn Wansink

Utrecht
University

TerInfo

Programma

Introductie

Welke onderwerpen zijn moeilijk te bespreken?

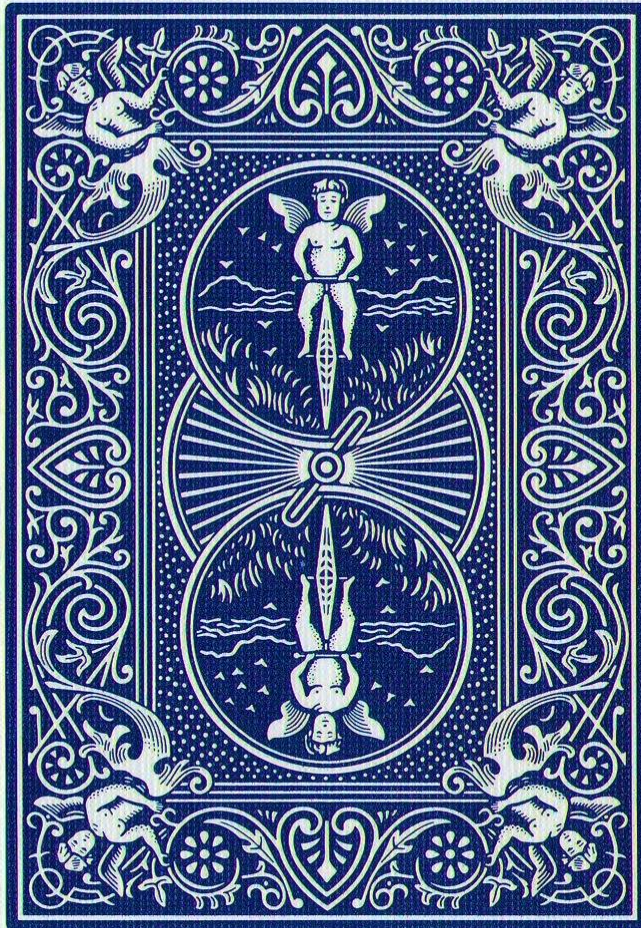
Polarisatie in de klas?

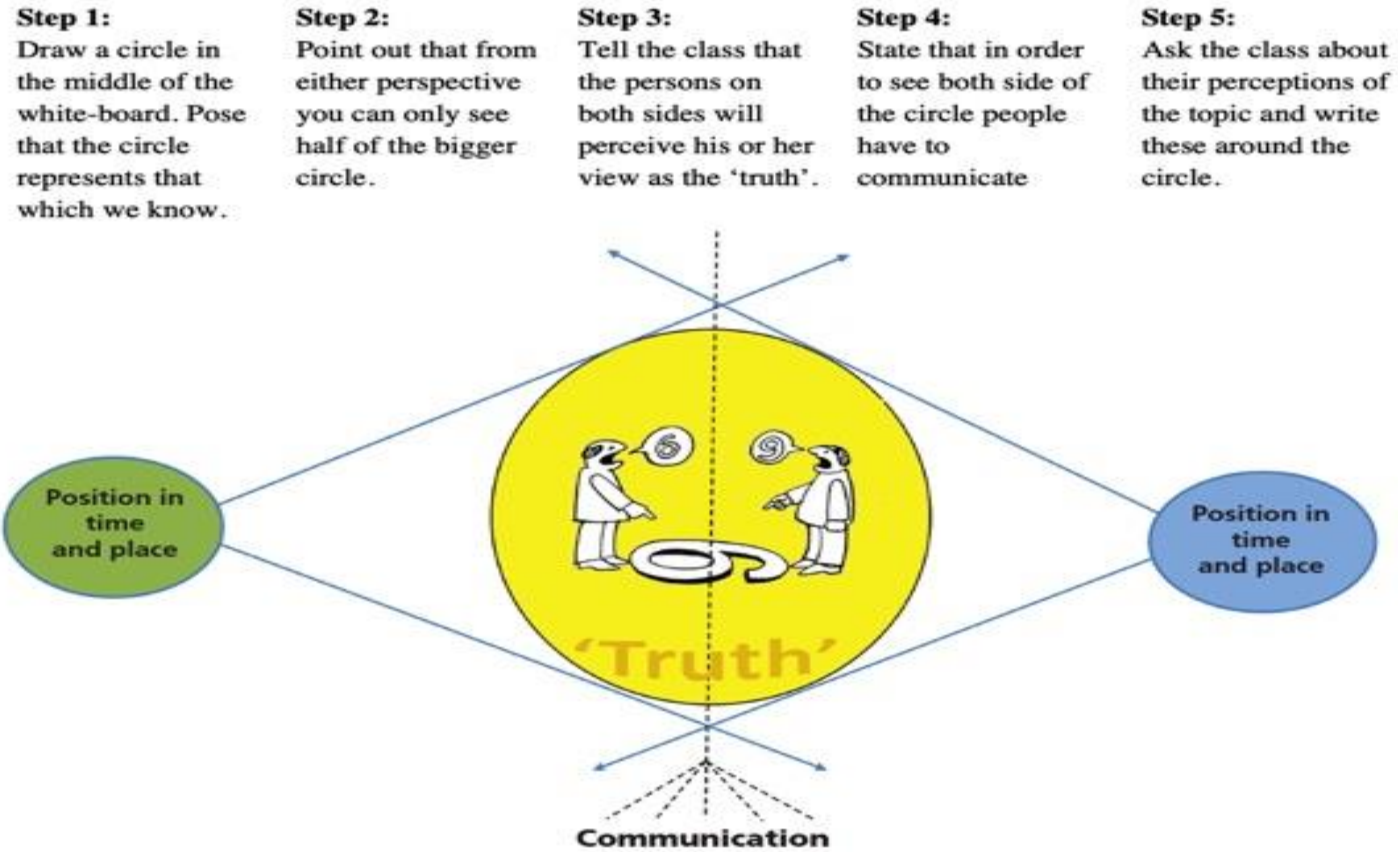
Wat maakt het sensitieve gesprek moeilijk?

TerInfo: helpt docenten in het po, vo en mbo met het bespreekbaar maken van terrorisme, politiek geweld en disruptieve gebeurtenissen.

Position(ality)

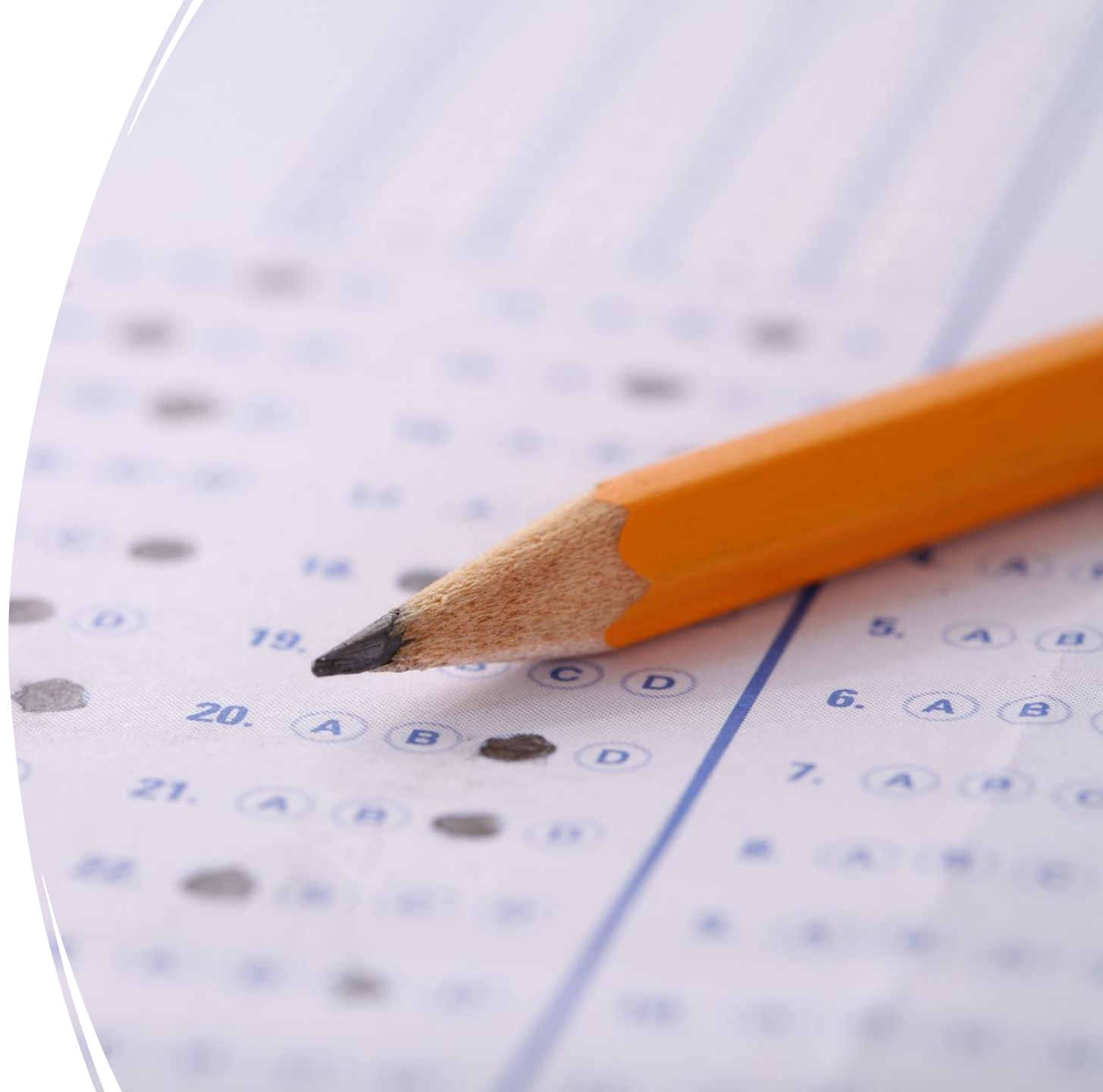
Context informatie:

- Welke onderwerpen zijn nu moeilijk bespreekbaar?

Vragenlijst afgenomen, dec. 2021

n=1040 leraren voortgezet onderwijs.

Situationality in discussing controversial topics: (When) does controversial equal difficult?

Table 3. Descriptive statistics of the variables in the present study

Variable	N	%	Mean	SD
<i>Perceptions of topic difficulty</i>				
Anti-Muslimism	854		2.8	1.08
Islam-related terrorism	883		2.71	1.05
Integration of ethnic minorities	917		2.64	.93
Anti-Semitism	849		2.38	1.02
Holocaust	836		2.06	.88
Black Pete	900		2.7	1.08
Slavery	850		2.23	.95
Left-wing radicalism	753		2.35	.92
Right-wing radicalism	825		2.51	.99
COVID vaccination	980		2.75	1.07
Climate change	998		1.85	.88
Sexual diversity	1004		2.54	1.09
Freedom of expression	983		2.06	.95

Wansink, B., Mogutov, M., Damhuis, K., & Bronkhorst, L. (2024). Situationality in discussing controversial topics: (When) does controversial equal difficult? *Journal of Social Science Education*, 23(2), 1-36. <https://doi.org/10.11576/jsse-6754>

Over het algemeen geven de meeste leraren in ons onderzoek aan dat ze geen moeite hebben met het bespreken van de meest controversiële en gevoelige onderwerpen (i.e. 2021).

We vinden dat hedendaagse onderwerpen met een directe impact op het dagelijks leven van studenten als moeilijker werden ervaren om te bespreken."

""Hete onderwerpen"" omvatten anti-moslimisme, antisemitisme, de integratie van nationale minderheden en islamgerelateerd terrorisme; dit zijn onderwerpen die direct invloed kunnen hebben op de identiteit van studenten en geassocieerd worden met discriminatie en geweld."

Exploring group polarisation in the classroom: manifestations, frequency and determinants

Table 1. Three dimensions of polarisation.

Dimension	Aspects	Key authors
1. Content	Identity-based vs. issue-based	Klein (2020); Iyengar and Westwood (2015); Lord et al. (1979)
2. Temporality	State vs. process	DiMaggio et al. (1996)
3. Expressions	Prejudice, exclusion and violence	Allport (1954); Mullen and Leader (2005)

- Damhuis, K., & Wansink, B. (2024). Exploring group polarisation in the classroom: manifestations, frequency and determinants. *Cogent Education*, 11(1), 2346048.

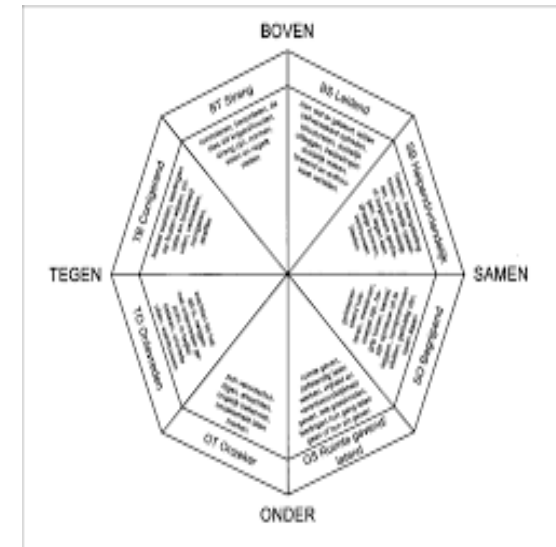

Enkele bevindingen

- Groespolarisatie in Nederlandse klaslokalen is relatief zeldzaam en manifesteert zich over het algemeen slechts jaarlijks.
- Groespolarisatie in Nederlandse klaslokalen wordt het vaakst waargenomen langs etnische lijnen en in het VMBO.
- We vinden een kromlijinig verband met betrekking tot het aandeel studenten met een diverse culturele achtergrond.
- Echter, als polarisatie plaatsvindt kan het grote impact hebben op docenten.

Identiteitsbedreiging bij moeilijke gesprekken.

- Leerlingen kunnen identiteitsbedreiging ervaren bij het bespreken van controversiële onderwerpen als deze verband hebben met hun ethniciteit, of identiteit.
- Als positief zelfconcept bedreigd wordt: dan defensief / slecht luisteren etc..
- Wanneer spreken de meeste studenten zich meest uit? Als de docent boven en samen is (zie model).

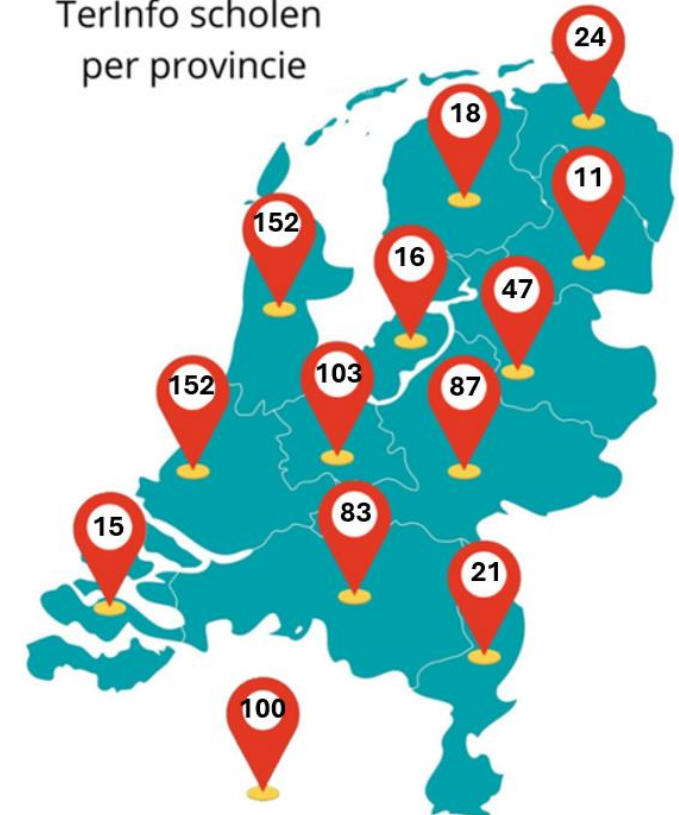

Wansink, B., Mol, H., Kortekaas, J., & Mainhard, T. (2023). Discussing controversial issues in the classroom: Exploring students' safety perceptions and their willingness to participate*. *Teaching and Teacher Education*, 125.

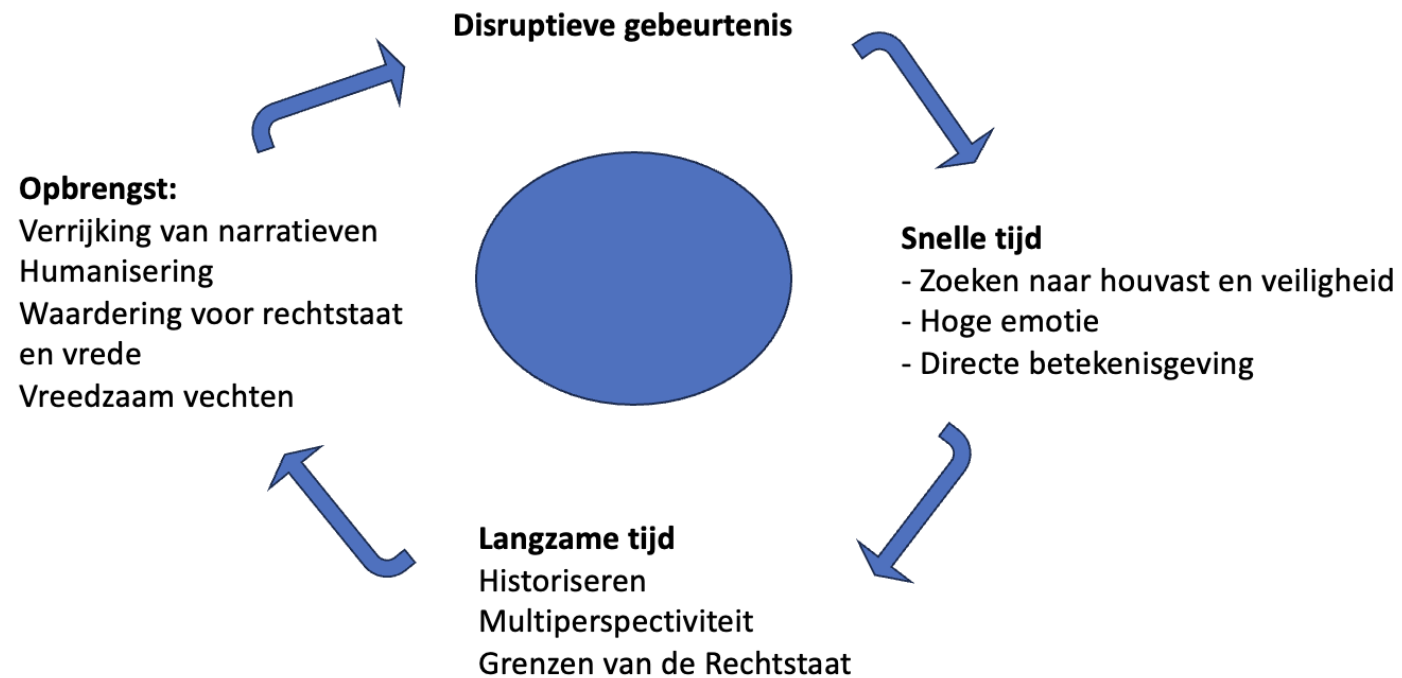
Wat is TerInfo?

- Voor en door scholen
- Bespreekbaar maken terrorisme, politiek geweld, disruptieve gebeurtenissen
- Kant-en-klare lessen, gastlessen, lesbrieven bij acute situaties
- Onderzoek naar wat jongeren vinden, voelen en denken t.a.v. disruptieve gebeurtenissen

TerInfo scholen
per provincie

Figuur 1. De didactiek van TerInfo: vertragen tijdens disruptieve momenten

Emotionel reacties op de oorlog: angst, verlamming, schuld, schaamte, boosheid, verdriet, afschuw, apathie, onverschilligheid, etc...

- **Wat zijn jouw emoties?**
- **Met welke emoties krijg je maken in je werk of thuis?**
- Welke emoties neem je mee je werk in?
- Wat is daar de consequentie van op de jongeren met wie je werkt?
- **Wat is voor jou de meest constructieve emotie of mindset om met jongeren in gesprek te gaan?**

“Emotions are like children: you cannot have them driving the car, but you cannot stuff them into the trunk, either.”

Lesbrieven

Lesbrief: bespreken schietincident Utrecht, 1...

Handvatten voor het bespreken van het schietincident in Utrecht van 18 maart 2019.

[LEES MEER >](#)

Lesbrief naar aanleiding van de moord op Samu...

Handvatten voor het bespreken van de moord op Samuel Paty (Conflans-Sainte-Honorine, Parijs).

[LEES MEER >](#)

Lesbrief: avondklokrellen 2021

Handvatten voor het bespreken van de avondklokrellen die plaatsvonden tussen 23 en 25 januari 2021.

[LEES MEER >](#)

- (Historische) context
- Pedagogische handvatten
- Werkvormen

Voorbeeld: Vreedzaam schrijven tegen geweld

Stap 1. Leg aan de klas uit dat ze een schrijfo opdracht gaan uitvoeren, die te maken heeft met het conflict tussen Israël en Hamas.

Stap 2. Leg de werkvorm uit. Verdeel de verschillende opdrachten over de groepjes of individuele leerlingen, of laat de leerlingen zelf een opdracht kiezen (zie opties hierboven). De opdrachten zijn:

- Hoe zou je een post voor op sociale media kunnen schrijven waarin je oproept het geweld te stoppen, zonder dat je daarmee haat oproept? (gebruik 150 woorden)
- Wat voor bericht zou je kinderen in Gaza en/of Israël willen sturen die zich tegen de oorlog verzetten en slachtoffer zijn geworden van het geweld? (gebruik 200 woorden)
- Schrijf een kort bericht naar de politieke leiders van Nederland waarin je beschrijft wat je zorgen zijn en wat er volgens jou zou moeten gebeuren om het leed van de kinderen in Gaza en Israël te stoppen. (gebruik 200 woorden)

Voorbeeld: perspectieven op terrorisme: Arafat en Mandela

Expertgroepjes + presentatie (50 min.):

Stap 1. Verdeel de klas in vier groepen. Geef de groepen het vragen- en bronnenblad voor Yasser Arafat en/of Nelson Mandela.

- Groep A ('Arafat was een terrorist') maakt vraag A en B.
- Groep B ('Arafat was een vrijheidsstrijder') maakt vraag A en C.
- Groep C ('Mandela was een terrorist') maakt vraag A en B.
- Groep D ('Mandela was een vrijheidsstrijder') maakt vraag A en C.

Stap 2. De groepen maken de opdracht gezamenlijk en bereiden een presentatie voor die zij klassikaal gaan geven.

Vragen?

Account aanvragen?

Aanmelden op ter-info.nl.

Websites:

- <https://www.schoolveiligheid.nl/po-vo/kennisbank/handleiding-hebt-makkelijk-praten/>
- <https://www.kis.nl>
- <https://www.socialestabiliteit.nl>
- <https://www.annefrank.org/nl/>
- <https://mensenrechten.nl/nl/op-school>
- <https://www.diversion.nl>
- <https://www.devreedzame.school>
- <https://nivoz.nl>
- <https://www.stichtingvreedzaam.nl>
- <https://union.sites.uu.nl>
- <https://www.zeteenstreepdoordiscriminatie.nl/wat-kan-mijn-organisatie-doen/tips-om-discriminatie-aan-te-pakken>
- <https://www.euroclio.eteaching>
- <https://www.tolerance.org>
- <https://www.facinghistory.org>
- <https://www.daretobegrey.com>
- <https://www.wijzijndrog.nl>
- <https://prodemos.nl>
- <https://edoc.coe.int/en/human-rights-democratic-citizenship-and-interculturalism/7738-teaching-controversial-issues.html>
- https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/networks/radicalisation_awareness_network_en
- <https://www.expertisepuntburgerschap.nl>